

**Posudek diplomové práce „Mezinárodněprávní ochrana uprchlíků a role UNHCR“
předložené Lenkou Záhorkovou**

K tématu práce:

Předložená diplomová práce v rozsahu 67 stran textu se zabývá problematikou mezinárodněprávní ochrany uprchlíků a rolí Úřadu vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR). Otázce ochrany uprchlíků je v posledních cca dvou desetiletích věnován značný prostor v odborné literatuře. V českém kontextu je danému tématu věnována pozornost až v posledních několika letech, zato však opět značná, a to jak v odborné literatuře, tak v odborných diskusích. Role UNHCR je opět předmětem řady prací, a sám tento úřad vydává nesmírné množství publikací a informací. Téma je proto poměrně obtížné, a to právě z důvodu velkého množství zdrojů. Nicméně téma tak, jak je v názvu uvedeno, není zatím více v českém kontextu uceleně zpracováno, byť je mu v jednotlivých článcích či obsáhlejších pracích odděleně prostor věnován.

Ke zpracování tématu:

Po formální stránce si dovoluji poukázat na několik aspektů. Poopravím jméno autora jednoho z použitých článků, jímž je David Kosař, nikoli David Košar. Dále zdroj, na nějž poukazuje autorka v seznamu literatury, www.unhcr.ch, patrně není tím, ze kterého čerpala – či skutečně čerpala ze švýcarských domovských stránek UNHCR? Spíše vzhledem k tématu a zpracování čerpala z www.unhcr.org, tedy stránek úřadu jako takového, nikoli jeho kanceláří v jednotlivých státech. Co považuji za velmi zásadní je fakt, že citování neodpovídá standardnímu způsobu, a též je vidět špatná práce s prameny. To je skutečně základní nevědomost, dané otázky jsou součástí již středoškolského vzdělávání. Zároveň považuji za nutné upozornit i na nutnost jazykové korektury (viz název podkapitoly „předcházení humanitárních katastrof“), což jsem zdůrazňovala i při konzultacích, resp. při čtení finální verze práce.

Po obsahové stránce je práce členěna do úvodu, čtyř částí a závěru. Včleněn je obsah a seznam použité literatury. Práce je zpracována s využitím primárních i sekundárních pramenů, a odborné domácí i zahraniční literatury. Mohlo zde být ale použito více zahraničních publikací. Sice je pravdou, že nejsou vždy dostupné v knihovně PF UK, avšak bylo možné použít dostupné databáze k hledání článků. I poznámkový aparát mohl být rozsáhlejší.

K obsahu práce:

Autorka si propojuje téma ochrany uprchlíků s tématem role UNHCR. V úvodu si za cíl klade „všeobecné představení do uprchlické problematiky a to jak v univerzální rovině tak v rovině evropské a funkci UNHCR v mezinárodněprávní ochraně uprchlíků a zvýšit tak obecné povědomí o mezinárodním chápání uprchlického problému a toto chápání dále prohlubovat ve prospěch lidského jedince-uprchlíka“.

V jednotlivých kapitolách se autorka nejprve více věnuje pojmu uprchlík a rozebírá, kdo je uprchlíkem. Na definici se dívá nejprve z hlediska úpravy univerzální, poté se zaměřuje na úpravu regionální, v rámci evropského prostoru, konkrétně EU. Zde již propojuje obě svá témata a zaobírá se otázkou, jak hodnotí UNHCR dopady oné v rámci EU vytvářené legislativy na univerzální úpravu ochrany uprchlíků. Jedná se skutečně o jednu z významných rolí, které UNHCR naplňuje. Jeho komentáře jsou při vytváření legislativy brány v potaz jak členskými státy Evropské unie (EU), tak i orgány EU. V této části práce diplomantka (při rozebírání definice uprchlíka v tzv. kvalifikační směrnici) uvádí: „Přednost Úmluvy před výkladovými vodítky v kvalifikační směrnici výslovně stanoven není“. Na toto tvrzení bych se ráda více doptala u obhajoby. Je možné, aby byla kvalifikační směrnice v rozporu s mezinárodním právem? Jaké by to případně mělo důsledky pro členské státy EU?

Práce je bohužel velmi popisná, ač by téma vybízelo ke zpracování odlišnému. Kladně ale hodnotím to, že se autorka, byť popisně, zmiňuje o migrantech, kteří nejsou v mezinárodněprávním smyslu slova uprchlíky (nazývá je nepravými uprchlíky), o ekologických a ekonomických migrantech, příp. o IDPs. To jsou skupiny osob, které není sice možné za uprchlíky dle mezinárodního práva považovat, ale zároveň jejich počet narůstá, a jedná se též o migranty nucené. Řešení pro ně nenavrhuje, ale upozorňuje na nutnost individuálního rozlišování a rizika paušalizace. Vhodné je, že se také věnuje tzv. nestátním původcům pronásledování či nestátním poskytovatelům ochrany, byť jen letmo.

Práce přes velkou snahu autorky trpí také tím, že se věnuje příliš mnoha aspektům ochrany uprchlíků. Je pravdou, že téma je na zpracování skutečně složité a již nyní je tato verze práce podstatně zkrácena oproti původní. Přesto by bylo možné si představit ještě užší zaměření, které by více vystihovalo roli UNHCR, např. na úkor rozepisování se o jednotlivých pojmech definice. Nicméně alespoň cíl představení uprchlické problematiky splněn byl.

Závěr:

Autorka prokazuje znalost dokumentů i literatury, je také vybavena poznámkovým aparátem a seznamem literatury. Je ale proto sporné, zda předložená práce naplňuje kritéria kladená na diplomovou práci. Po obsahové stránce mohou akceptovat (zejména vzhledem k tomu, že jsem byla svědkyní obtížného zrodu částí práce), že je práce popisná a nepříliš objevná, protože jinak je napsána stručně řečeno prostě tak, jak ji byla patrně diplomandka schopna nejlépe napsat. Po formální stránce ale akceptovat práci nemohu. Ač lze totiž mít za to, že se může zčásti jednat o neznalost pravidel psaní prací (což ale autorku vzhledem k tomu, že je v 5. ročníku studia fakulty vysoké školy, neomlouvá) a zčásti i o zcela zbytečné zanedbání kontroly pravopisu, přesto se jedná o kvalifikační práci, kterou je zakončeno její studium. Doporučuji proto dopracování práce, a to především s důrazem na způsob citování, poznámkový aparát a práci s prameny.

K případné následné ústní obhajobě pak navrhuji jako možná témata, na která by se mohla diplomantka zaměřit, následující:

1. Domníváte se, že definiční znaky uprchlictví, které uvádíte na začátku své práce, stále trvají? Je to tak, že i dnes jsou uprchlické proudy masové, a azyl poskytován jen jednotlivým osobám? Jak hodnotíte pozici EU, která do určité míry ony dva pojmy směšuje?
2. Domníváte se, že má v současné ochraně uprchlíků svoje místo aspekt genderu?
3. Jak byste hodnotila včlenění konceptu nestátních původců pronásledování a nestátních poskytovatelů ochrany do výkladu definice uprchlíka? Uveďte příkladmo, o jaké situace se v praxi může jednat.

V Praze dne 02. 01. 2011

Mgr. Věra Honusková